

Demokratisk innovation og borgerinddragelse i danske kommuner – Med fokus på borgersamlinger, borgerforslag og folkeafstemninger

Hovedresultater

Hovedresultater

Denne rapport undersøger udvalgte redskaber til borgerinddragelse i kommunerne. Vi fokuserer i rapporten på tre centrale redskaber: borgersamlinger, borgerforslag og folkeafstemninger. Rapporten beskriver redskaberne og argumenter for deres anvendelse samt analyserer borgernes holdninger til dem. Vi giver i rapporten ikke generelle anbefalinger for eller imod brugen af borgersamlinger, borgerforslag og folkeafstemninger, men rapporten kan forhåbentlig bidrage til at kvalificere debatten om den fremtidige demokratiske udvikling i landets kommuner. Rapporten bygger på et omfattende datamateriale, herunder interviews samt spørgeskemaundersøgelser blandt både borgere og kommunalpolitikere.

Rapportens centrale pointer og fund er følgende:

- **Borgerinddragelse i kommunalpolitik kan ske på mange måder.** De tre demokratiske redskaber, denne rapport fokuserer på, kan udformes på flere forskellige måder, og kommunerne kan også inddrage borgerne gennem flere andre demokratiske redskaber, fx 17.4-udvalg. Borgerne har derudover også selv en lang række muligheder for at tage initiativ, hvis de ønsker at påvirke de politiske beslutningsprocesser, fx gennem medier, personlige henvendelser til kommunalpolitikere og gennem de politiske partier.
- **Forskellige demokratiske redskaber kan imødekomme forskellige demokratiske hensyn.** Demokrati er et begreb med flere dimensioner, og de demokratiske redskaber tilgodeser til dels forskellige demokratiske hensyn. Borgersamlinger er fx designet til at lægge stor vægt på deliberation og velovervejede beslutninger, mens folkeafstemninger i højere grad sigter mod at give borgerne direkte indflydelse på de beslutninger, der træffes i kommunen.
- **Borgerne støtter i høj grad brugen af alle de tre demokratiske redskaber.** Langt de fleste borgere mener, at det er en god idé, at kommuner anvender borgersamlinger, borgerforslag og folkeafstemninger – både bindende og vejledende. Det er i særlig grad borgerforslag og borgersamlinger, som borgerne vurderer positivt, men der er også et flertal blandt borgerne, som mener, at bindende og vejledende folkeafstemninger er en god idé.
- **Lokalpolitikere ser også positivt på borgersamlinger og borgerforslag, men de er uenige med borgerne om folkeafstemninger, særligt de bindende.** Kommunalbestyrelsesmedlemmernes holdninger til borgersamlinger og borgerforslag ligger tæt på borgernes, idet et klart flertal af politikere også mener, at det er en god idé, at kommunerne anvender disse redskaber. Når det gælder folkeafstemninger, er der imidlertid en klar uenighed mellem

borgere og politikere. For vejledende folkeafstemninger er politikerne lidt mere negative end borgerne, og politikerne er markant mere negative end borgerne, når det handler om bindende folkeafstemninger.

- **Borgere med lav politisk tillid og lav tilfredshed med lokaldemokratiet foretrækker bindende folkeafstemninger.** For to af redskaberne – borgersamlinger og vejledende folkeafstemninger – gælder det, at støtten er størst blandt borgere med høj politisk tillid og stor tilfredshed med lokaldemokratiet. For bindende folkeafstemninger forholder det sig imidlertid modsat. Her er det borgere med mindst tillid og lavest tilfredshed med lokaldemokratiet, der i størst omfang støtter redskabet.
- **Lysten til at deltage gennem de nye redskaber er størst blandt grupper, der i forvejen er mest aktive i lokalpolitik.** For alle de undersøgte redskaber gælder det, at lysten til at deltage er størst blandt borgere, som er ældre, og som har længere uddannelser, mere politisk viden, større politisk interesse, højere politisk tillid og større selvopfattede politiske kompetencer. Det er grupper, som i forvejen er mere tilbøjelige til at deltage i lokalpolitik, fx ved kommunalvalg.

På baggrund af undersøgelsens fund præsenterer rapporten også fire relevante spørgsmål til kommuner, der overvejer nye demokratiske redskaber:

1. Hvorfor vil vi have borgerinddragelse?

Når kommuner overvejer borgerinddragelse, er det væsentligt at afklare formålet hermed. Borgerinddragelse begrundes ofte med et overordnet ønske om at styrke demokratiet, men dette kan dække over forskellige demokratiske hensyn, og det er derfor centralt at tage stilling til, hvilke hensyn man særligt ønsker at fremme. Det kan fx være ønsket om at inddrage borgernes viden for at styrke beslutningsgrundlaget eller ønsket om at øge bredden i den politiske deltagelse. Dette spørgsmål er vigtigt, fordi det kan have en afgørende betydning for, hvilke demokratiske redskaber der er mest hensigtsmæssige i situationen.

2. Hvilke demokratiske redskaber skal vi anvende?

Det er selvsagt ikke tilstrækkeligt at tage stilling til, om man skal have borgerinddragelse; det er også nødvendigt at tage stilling til, hvilke demokratiske redskaber man i så fald vil anvende. Dette valg af konkrete demokratiske redskaber afhænger som nævnt i nogen grad af formålet med borgerinddragelsen. Det kan dog også være relevant for kommunerne at forholde sig til de økonomiske konsekvenser ved borgerinddragelse. Et centralt fund fra undersøgelsen er, at borgerne støtter brugen af alle tre typer redskaber.

3. Hvem vil vi gerne inddrage?

Kommunerne kan i nogle tilfælde vælge at afgrænse borgerinddragelse om et givet politisk spørgsmål til specifikke befolkningsgrupper, fx til en særlig aldersgruppe eller borgere i et geografisk udsnit af kommunen. Som kommune bør man dog også overveje, hvordan man positivt kan skabe engagement i forhold til borgerinddragelse, ikke mindst hvorvidt man kan gøre en særlig indsats for at inddrage nogle grupper af borgere. En særlig vigtig pointe i denne sammenhæng er, at brugen af de nye redskaber ikke automatisk retter op på eksisterende skævheder i deltagelse. For både borgersamlinger og folkeafstemninger gælder det som bekendt, at lysten til at deltage er størst blandt borgere, som er ældre, og som har længere uddannelser, mere politisk viden, større politisk interesse, højere politisk tillid og større selvopfattede politiske kompetencer. Redskaberne synes således primært at appellere til de grupper, som i forvejen er mest aktive i kommunalpolitik.

4. Hvorledes omsætter vi borgernes input til politiske beslutninger?

Allerede ved planlægningen af borgerinddragelsesprocesser kan det være hensigtsmæssigt, at man fra kommunal side gør klart, hvordan man vil anvende det input, man får fra borgerne. I nogle tilfælde, fx ved bindende folkeafstemninger, vil det være ligetil, men særligt ved borgersamlinger og borgerforslag kan det være mere vanskeligt at omsætte borgernes input til politiske beslutninger. Kommunerne bør her også overveje, hvorledes de forholder sig til og kommunikerer om anbefalinger og forslag fra borgere, som man ikke ønsker at følge.

Afslutningsvis er det værd at bemærke, at rapportens fokus på borgersamlinger, borgerforslag og folkeafstemninger ikke skal ses som en anbefaling af disse redskaber frem for andre former for borgerinddragelse. Som vi beskriver i rapporten, kan kommunerne inddrage borgerne på mange forskellige måder.

Fakta om undersøgelsen

Rapporten er baseret på flere forskellige datakilder og metoder.

- Beskrivelsen af de tre demokratiske redskaber og relevante demokratiske hensyn er baseret på desk research, herunder international forskning, og baggrundsinterviews med personer, der har erfaringer med redskaberne.
- Borgernes holdninger til de tre redskaber er undersøgt gennem en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt 2.030 borgere i sommeren 2025. I til-læg til spørgeskemaundersøgelsen blandt borgere har vi som en del af en anden spørgeskemaundersøgelse også spurgt landets lokalpolitikere om deres holdninger til de tre redskaber.

Hovedresultater: Demokratisk innovation og borgerinddragelse i danske kommuner – Med fokus på borgersamlinger, borgerforslag og folkeafstemninger

VIVE/2026

HR_303160